

گفت‌وگو با دکتر ابروانی، وزیر اسبق اقتصاد

اقتصاد مقاومتی یک الگوی اقتصادی بلندمدت، پویا، مقاوم برای پیشرفت (رشد به همراه عدالت) و نه یک پروژه موقت

یکی از تأکیدات مهم رهبر انقلاب به کارگزاران نظام، مسأله‌ی «کار جهادی» به منظور حل مشکلات اقتصادی و معیشتی مردم است. ایشان در دیدار با رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت در این باره می‌فرمایند: «برای عملی شدن سیاست‌های اقتصاد مقاومتی باید کاری جهشی و خارج از روال کارهای روزمره و متعارف انجام شود.» همچنین رهبر انقلاب، هفت اولویت کاری برای دولت مشخص کردند که عبارتند از: اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، سیاست خارجی، علم و فناوری، امنیت، فرهنگ، تسریع در نهایی کردن برنامه ششم توسعه، مسأله‌ی فضای مجازی. در همین رابطه پایگاه اطلاع رسانی KHAMENEI.IR گفت‌وگویی با آقای دکتر محمدجواد ابروانی، وزیر اقتصاد دوران دفاع مقدس و عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام ترتیب داده است.

رهبر انقلاب فلسفه‌ی وجودی کارگزاران جمهوری اسلامی را موضوع «خدمت به مردم» معرفی کرده‌اند. چرا موضوع خدمت، اصلی‌ترین وجه تمایز بین جمهوری اسلامی با سایر حکومت‌هاست؟ فلسفه‌ی وجودی حکومت‌ها یکی از مباحث بنیادی در مدیریت دولتی، علوم سیاسی و حقوق عمومی است و رویکردهای مختلفی نسبت به آن در مکاتب مختلف وجود داشته است. جمهوری اسلامی ایران به علت اینکه خود را ادامه حکومت رسول الله و حضرت علی علیه‌السلام می‌داند، مبانی و فلسفه وجودی خود را نیز از همان بزرگواران اخذ کرده است. در گفت‌وگو با امام رَحْمَهُ اللهُ عَلَيْهِ و رهبر انقلاب این خدمت به تأسی از آن نگاه عمیق و دقیق الهی برجستگی ویژه‌ای دارد. البته وجه تمایز جمهوری اسلامی با سایر حکومت‌ها مقوله‌ی خدمتگزاری نیست بلکه وجه تمایز جمهوری اسلامی با سایر حکومت‌ها مربوط به نوع نگاه به خدمت است. در سایر حکومت‌ها، خدمت بعد مادی و دنیوی دارد ولیکن در نگاه اسلامی، آخرت‌گرایی یک اصل اساسی است و خدمت مهم و اساسی هدایت جامعه به سوی خیراندیشی و عمل خیر است به گونه‌ای که سعادت و کمال فرد و جامعه توأمان محقق گردد.

«اقتصاد مقاومتی» یک مکتب اقتصادی نوین است که با فعال‌سازی ظرفیت‌های درونی و نقش آفرینی فعال و مؤثر مردم در اقتصاد با تضمین توأمان رشد و عدالت، پیشرفت را میسر می‌کند و آن را از تکانه‌های محیطی مصون می‌سازد.

نکته‌ی دیگر در اولویت‌بندی مردم در نگاه حکومت است، در عصر کلینتون، آقای آل گور معاون اول او یک ایده‌ای را مطرح کرد که تحت عنوان مدیریت دولتی نوین مشهور شد و کتاب‌هایی هم تحت این عنوان نوشته شدند. حرف اصلی این رویکرد آن است که قواعد حاکم بر بازار و مشتری محور در دولت نیز حاکم گردد. این حرف ظاهر خوبی دارد و کارایی را در دولت افزایش می‌دهد ولیکن معنای ضمنی آن این است که هر کسی پول دارد، خدمت دولتی می‌خرد و هر کس ندارد و توان خرید خدمت ندارد یا از آن خدمت محروم می‌شود و یا باید از قالب صدقه و خیریه و... که به‌طور عمده NGO ها آن را دنبال می‌کنند به آن خدمت برسد. اما در نگاه امام و رهبر انقلاب، اولویت با محرومان است و ارائه‌ی خدمات به این قشر وظیفه‌ی حاکمیت است و اینها نه مشتری حکومت، که صاحبان حکومت هستند و خدمت به آنها به مثابه‌ی

خدمت به ولی نعمتان باید باشد. اینکه عده‌ای از شیفتگان مکتب شیکاگو در صدد حاکم کردن و اگذاری خدمات آموزشی، فرهنگی و بهداشتی به بخش خصوصی با بهانه‌ی نتیجه‌گرایی و قیمت تمام شده هستند تکرار عینی آموزه‌های سیاست شکست خورده‌ی مکتب اقتصادی شیکاگو است که در شیلی و با وجود دیکتاتوری سرکوبگرانه پینوشه اجرا شده و پس از یک دهه شکست خورد و یا در آرژانتین و آمریکای لاتین شکست خورد و باعث روی کار آمدن جنبش‌های عدالت‌طلب شد. سیاست‌های کاهلانه آموزه‌ی دولت حداقلی میل‌تون فریدمن نیز نتایجش را در بخش‌هایی که در آمریکا اجرا شد نشان داد که فقر و دوری از آموزش و نهایت آن نطفه‌بندی خشونت و تروریسم است و کاملاً شکست خورده است. آنچه که از رشد علمی و حتی رشد جسمانی در ملت ایران شاهدش هستیم حاصل سرمایه‌گذاری و سیاست‌های آموزشی تقریباً رایگان و نیز نظام تغذیه‌ی حداقلی است که در زمان جنگ صورت می‌پذیرفت و به اصطلاح تاکنون از کیسه می‌خوریم و سیاست‌های افراطی خصوصی‌سازی آموزش ابتدائی و متوسطه و دانشگاه‌ها و بیمارستان‌های دولتی نتایج مصیبت بار آن یک دهه بعد بر سر ما می‌آید ولی در حال حاضر شاهد لفاظی در این رابطه هستیم.

بهانه‌ی آن افراد مقوله‌ی کارایی است و می‌گویند چون کارایی دولت پایین است باید اینها را خصوصی کرد، بخش خصوصی هم طبق قواعد بازار کار می‌کند. اینها توجه ندارند که در نگاه امام و رهبری، اثربخشی مهم‌تر از کارایی است البته این به معنای نفی کارایی نیست ولی اثربخشی به معنای وظیفه‌مندی در رساندن خدمت به نیازمندان بسیار مهم و حیاتی است. به‌طور مثال سیاست‌های خصوصی‌سازی در موضوع خاص رساندن خدمات اولیه مانند آب، برق، گاز و بهداشت به یک روستای مرزی و حتی با سکنه کم ممکن است فاقد توجیه اقتصادی باشد ولیکن این وظیفه‌ی دولت است که به مردم خدمت ارائه دهد و یا جمع‌آوری آرای انتخاباتی یک ایل کوچ رو در یک نقطه‌ی دور دست ممکن است پرهزینه باشد ولی حکومت ملزم به ارائه این خدمت است و باید زمینه‌ی اظهار نظر و نقش آفرینی او را مهیا کند.



🌟 رهبر انقلاب بارها تأکید کرده‌اند که برای حل مشکلات معیشتی و اقتصادی مردم و خدمت به آنها، باید «کار جهادی» و «خارج از روال روزمره» انجام داد، کار جهادی به چه معناست و چرا این موضوع اهمیت دارد؟ در مقوله‌ی کار جهادی باید به مقوله‌هایی مانند تلاش مستمر، نظم و انضباط، نگاه جامع و سیستمی، مردمی بودن، پیگیری و تعهد کاری و موارد متعدد دیگری اشاره کرد. در یک نگاه کلان کار جهادی چهار بعد اصلی دارد که عبارتند از:

۱- قدرت تشخیص صحیح تکلیف: تکلیف به معنای کار درست است. در شرایط امروز و اقتضائات حاضر کدام کار است که بهتر و بیشتر می‌تواند در تحقق اهداف نظام مؤثر باشد؟ دریافت تکلیف مستلزم درک صحیح اشارات و هدایت‌های رهبر انقلاب است. امروز مثلاً حرکت در مسیر اقتصاد مقاومتی یک تکلیف است.

۲- انجام صحیح تکلیف: وقتی تکلیف تشخیص داده شد حالا باید به بهترین شکل انجام شود، هزینه، زمان و کیفیت سه شاخص مهم انجام صحیح تکلیف است.

۳- اخلاص: دوری از رقابت‌های فردی و جناحی و انجام کار برای خدا یک ویژگی بارز کار جهادی است.

۴- توکل: استعانت از حضرت حق و باور به اینکه خداوند قادر و متعال سرانجام کارها را شکل می‌دهد و انسان در همین دایره اختیار خود باید تلاش کند و اگر این سه مورد پیش گفته بود، نتیجه را خداوند تقدیر خواهد کرد. و این همان مفهوم تکلیف محوری و نتیجه‌گرایی است. مرور حوادث انقلاب، اعم از مجاهدت‌های مبارزین انقلابی قبل و حین پیروزی انقلاب، دوره‌ی دفاع مقدس و حتی حوادث رخ داده در این میدان بی‌نظیر جهاد و مقاومت در عرصه‌ی دفاع از حرم ولایت نشان می‌دهد هر کجا اینها بودند پیروزی بود.

یکی از خصوصیات رهبر انقلاب، کار و تلاش شبانه‌روزی ایشان است به‌طوری که چندی پیش فرمودند کار را از ساعت پنج صبح آغاز کرده و همینطور تا شب ادامه می‌دهند. جناب‌عالی به‌عنوان کسی که در این سال‌ها در کنار ایشان حضور داشتید، لطفاً خاطراتی از اهتمام ایشان به روحیه‌ی کار جهادی و شبانه‌روزی، و به تبع آن اهتمام ایشان برای حل مشکلات مردم بیان فرمایید.

نظم و انضباط و برنامه‌ی منظم برای نه تنها ساعات بلکه دقایق روزانه، ماهیانه و سالیانه از ویژگی‌های رهبر انقلاب است. غیر از برنامه‌های فردی-عبادی عمده برنامه‌های ایشان معطوف به کارکردهای ولایت فقیه در جنبه‌های گوناگون مسئولیتی از ابعاد دینی، مرجعیت، اجتماعی، فرهنگی و بین‌المللی و وظایفی که طبق اصل ۱۱۰ قانون اساسی به‌عهده‌ی ایشان است، می‌باشد. فرماندهی کل قوا، هماهنگی بین قوای سه‌گانه، سیاست‌گذاری کلی پس از مشورت‌های لازم، دیدارهای فراوانی که با اقشار گوناگون مردم، خانواده‌ی شهدا، مسئولان، اساتید و نخبگان و علما و اندیشمندان سایر کشورها دارند با بهره‌مندی از انضباط پیش گفته میسر است. کریدورهای متنوع و متکثر تبادل اطلاعات و آگاهی از مسائل گوناگون از ویژگی‌های ایشان است. برنامه‌های سالیانه‌ی منظم که تنها با پاره‌ای ضرورت‌ها تغییرات در آن داده می‌شود نشان از آینده‌نگری، جامع‌اندیشی معظم‌له است که موجب شده برنامه‌های هزاران اتاق فکر مؤسسات و کارگروه‌ها و مراکز استراتژیک دشمنان قسم خورده‌ی اسلام و ایران ناکام و ابتر بماند.

امروز مهم‌ترین چالش پیش‌روی انقلاب در مواجهه با شیطننت و دشمنی دشمنان قسم خورده‌ی انقلاب، اقتصاد است و همین اولویت اول را شکل می‌دهد. اقتصاد مقاومتی یک طرح یا پروژه‌ی موقت نیست بلکه یک بازمهندسی اساسی و فرآیندی تمام عیار برای تغییر اساسی در جهت‌گیری‌های اقتصادی به نفع تولید و مردم است.

مهم‌ترین وجهی ایشان در درجه‌ی اول ایمان به وعده‌های الهی است که همیشه ملت ایران و سایر ملت‌های اسلامی را به آن توجه می‌دهند. در درجه‌ی بعد چند بعدی بودن شخصیت ایشان است که اهمیت دارد. هوشمندی، خردمندی و سیاست‌ورزی ایشان نه تنها کم‌نظیر بلکه از نظر من بی‌نظیر است. تعبیر یک استراتژیست غربی از جمهوری اسلامی ایران و سیاست‌هایش جالب است که می‌گوید سیاست‌های جمهوری اسلامی نظیر بافت قالی‌های ایران است که در ابتدا یک دار قالی و مقداری تار و پود و نخ و رنگ و حرکات نامفهوم دست‌های بافنده را پر تعداد مشاهده می‌کنیم و بعد از چند ماه بعد از اینکه قالی بافته شده و زوائد آن برطرف شد ناگهان یک پدیده‌ی هنری زیبا که

انسان را مسحور می‌کند می‌بینیم تازه معلوم می‌شود این همه فعالیت‌های مبهم چه نتیجه‌ی زیبا و درخشانی دارد.

رهبر انقلاب در دیدار با هیأت دولت در شهریور ماه امسال، هفت اولویت کاری برای دولت مشخص کردند، دلیل اولویت داشتن این موارد چیست؟

رهبر انقلاب با توجه به مسیرهای چندگانه‌ای که برای جمع‌آوری اطلاعات برای خودشان دارند و با عنایت به تجربه‌ی طولانی کار مدیریتی و نگاه عمیق و دقیق خود و با بهره‌گیری از استمداد مستمر از حضرت حق، یک فراتحلیل از موضوعات دارند و با یک رویکرد آینده پردازانه موارد را بررسی می‌کنند. ایشان در امر رهبری خود جایی کم نگذاشته‌اند اگر کمبودی مشاهده می‌شود ناشی از قصور و تقصیرهای مجریان در دوره‌های مختلف است. برای مثال اگر فرمایشات و فرامین و احکام ایشان در خصوص مبارزه با فساد از همان ابتدا به درستی اجرایی میشد آیا اکنون وضعیت بهتری نداشتیم؟

این اولویت‌ها نیز بر همین اساس هستند و به‌نظر من هر کارشناس منصفی اگر اطلاعات صحیحی از واقعیت‌های ایران داشته باشد نسخه‌ای جز این تجویز نخواهد کرد. این اولویت‌ها، نسخه‌ی درمان و علاج مسائل اصلی جامعه هستند و دولت باید براساس این اولویت‌ها حرکت خود را تنظیم و به مردم گزارش کند. با نگاه اجمالی به این اولویت‌ها درمی‌یابیم که این اولویت‌بندی بسیار دقیق است. «اقتصاد مقاومتی» یک مکتب اقتصادی نوین است که با فعال‌سازی ظرفیت‌های درونی و نقش آفرینی فعال و مؤثر مردم در اقتصاد با تضمین توأمان رشد و عدالت، پیشرفت را میسر می‌کند و آن را از تکانه‌های محیطی مصون می‌سازد. امروز مهم‌ترین چالش پیش‌روی انقلاب در مواجهه با شیطنت و دشمنی دشمنان قسم خورده‌ی انقلاب، اقتصاد است و همین اولویت اول را شکل می‌دهد. اقتصاد مقاومتی یک طرح یا پروژه‌ی موقت نیست بلکه یک بازمهندسی اساسی و فرآیندی تمام عیار برای تغییر اساسی در جهت‌گیری‌های اقتصادی به نفع تولید و مردم است. «سیاست خارجی» یک وظیفه سنگین در تنظیم رابطه جمهوری اسلامی با دنیا دارد و جهت‌گیری آن به سوی برخی کشورها آسیب‌زا خواهد بود، توازن روابط، اولویت دهی به کشورهای همسو و هم‌پیمان و عدم اعتماد به وعده‌های آمریکا از مهم‌ترین اولویت‌ها است.

۷ اولویت اصلی کشور و نقشه راه دولت یازدهم	
۱	اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی
۲	سیاست خارجی
۳	علم و فناوری
۴	امنیت
۵	فرهنگ
۶	تسریع در نهایی کردن برنامه ششم توسعه
۷	مسئله فضای مجازی

جدول: هفت اولویت اصلی کشور و نقشه راه دولت یازدهم

علم و فناوری اولویت سوم است چرا که امروز کشور ما دارای سرمایه‌ی عظیم نیروی انسانی جوان، تحصیل کرده و مؤمن است، قاطبه‌ی جوانان کشور سالم و مؤمن هستند این دارایی عظیم باید تبدیل به توانایی و قابلیت شود تا آینده‌ی کشور تضمین شود.

امنیت یک نقش زیرساختی دارد و اگر امنیت خدشه‌دار شود، اقتصاد، علم، فرهنگ و... آسیب خواهد دید. با توجه به شرایط منطقه‌ای و تلاش دشمن در جهت مخدوش کردن امنیت کشور و نقش آفرینی اذنانب منطقه‌ای دشمن در این حوزه به درستی این اولویت مطرح شده است.

فرهنگ به‌سان هوایی است که تنفس می‌کنیم وجود آن برای زندگی ضروری است و امروز یک هجمه‌ی سنگین از این حوزه آغاز شده و به‌نظر می‌رسد در نهادهای مسئول اهتمام کافی برای مقابله با آن وجود ندارد و این اولویت نقش اندازی دارد و توجه مسئولین را به‌صورت ویژه می‌طلبد.

برنامه یک برش پنج ساله از سیاست‌های کلی و چشم‌انداز است که ظرفیت تحقق در این دوره‌ی زمانی را دارند بنابراین نقش مهمی در رسیدن کشور به اهداف دارد مهم‌ترین کارکرد برنامه، انسجام بخشی به حرکت تمامی ارکان و اجزای گسترده‌ی حاکمیت در جهت اهداف ترسیمی است و از سویی دیگر تخصیص بهینه‌ی منابع به اولویت‌ها بسیار مهم است. میزان تحقق سیاست‌های کلی برنامه و یا سیاست کلی اقتصاد مقاومتی طبق اصل ۱۱۰ قانون اساسی در برش پنج ساله بسیار حیاتی است؛ زیرا که در صورت فقدان آن، دولت‌ها در کاری که انجام می‌دهند پاسخگو نیستند و به جای پاسخگوئی خود در نقش توجیه کردن وضع پیش آمده و حتی مطالبه‌گر می‌شوند. تفسیرهای جدید از برنامه و نوع برنامه‌ی ارائه شده و برنامه‌ی حداقلی همگی کارکردهای فوق‌الذکر را دچار خدشه می‌سازد و در عمل در میان ارکان مختلف حاکمیت التزام به برنامه را کاهش می‌دهد.

بنابراین برخی مسئولان اجرائی نگاه خود به برنامه را باید اصلاح کنند و در این امر تسریع شود کشور بدون برنامه و یا برنامه‌ی حداقلی و در حد کلیات به‌هیچ‌وجه حرکت مناسبی در جهت اهداف نخواهد داشت و نمی‌توان باری به هر جهت کشور را آن هم با اتکاء و رانت منابع نفتی مدیریت کرد از سویی برنامه زیرساخت پاسخگویی است و ممکن است برخی به همین علت از دادن برنامه طفره روند.

برخی مسئولان اجرائی نگاه خود به برنامه را باید اصلاح کنند و در این امر تسریع شود کشور بدون برنامه و یا برنامه‌ی حداقلی و در حد کلیات به‌هیچ‌وجه حرکت مناسبی در جهت اهداف نخواهد داشت و نمی‌توان باری به هر جهت کشور را آن هم با اتکاء و رانت منابع نفتی مدیریت کرد از سویی برنامه زیرساخت پاسخگویی است و ممکن است برخی به همین علت از دادن برنامه طفره روند.

مثال روشن علیرغم اینکه تصریح و مفهوم و جان اقتصاد مقاومتی که تکیه بر تولید و بهره‌مندی‌های گسترده از توان ملی یعنی اشتغال، درآمد ملی، ارتقاء درآمد خانوارها، افزایش صادرات، پیشرفت مداوم و رو به جلوی اقتصاد و استقلال کشور است مع‌ذالک رویکرد شوک‌آور و واردات گسترده و تسهیل‌گری مداوم در این رابطه و کاهش رادیکال تعرفه‌های کاملاً ضد اقتصاد مقاومتی و در جهت گسترش اشرافی‌گری است. یا حذف طرح‌های شفاف‌سازی از قبیل ایران‌گد و طرح شب‌بنم، تسهیل‌گری آشکار قاچاق و واردات کالاهای غیراستاندارد و اصرار بر تداوم آن دقیقاً ضد سیاست‌های اقتصاد مقاومتی است و به نوعی دوگانگی در رفتار است.

برای رفع این دوگانگی چه باید کرد؟

داشتن متدلوژی جهت برنامه‌ریزی راهبردی، تحقق سیاست‌های کلی برنامه‌ی پنج ساله و نیز سایر سیاست‌های کلی نظیر اقتصاد مقاومتی ضرورتی حیاتی است. هر یک از بندهای ۲۴ گانه‌ی اقتصاد

البته اقتصاد مقاومتی در سطح کلیه نهادهای اقتصادی اجتماعی تحت پوشش دفتر مقام معظم رهبری نظیر ستاد اجرائی و بنیاد مستضعفان در این چهارچوب علمی برنامه‌ریزی شده و برنامه‌های اقدام آنها پایش علمی و عملکردی می‌شوند. یعنی در ارتباط با هر بند مرتبط سیاست اقتصاد مقاومتی کلیه‌ی برنامه‌های اقدام مشخص و با شاخص‌های کلیدی عملکرد مورد سنجش مستمر قرار می‌گیرند. این نشان دهنده‌ی رشد تفکر علمی در نهادها با جذب نخبگان دانشگاهی و افزایش کارآئی آنها است. هر چند سهم ناچیز ۱/۵ درصدی در اقتصاد ملی دارند لیکن سبک برنامه‌ریزی و انعطاف‌پذیری و اقدامات نوآورانه آنها الگویی محرک در پیشبرد اقتصاد مقاومتی برای سازمان‌های دیگر است این در حالی است که برخلاف اکاذیبی که BBC و VOA به شدت شایع می‌کنند و برخی در داخل تکرار می‌کنند تمامی انواع مالیات‌های تکلیفی، ارزش افزوده و مالیات‌های مستقیم را پرداخت می‌کنند.

مقاومتی دو یا سه پیام کلیدی، یعنی عوامل حیاتی موفقیت (CSF) دارد که برنامه‌ی اقدام (Action Plan) برای هر یک از عوامل تعیین و با ایجاد شاخص کلیدی (Key Performance Index) برای هر برنامه‌ی اقدام می‌توان آن را پایش کرد. در این صورت است که می‌توان مطمئن شد که هیچ بند سیاستی را یک دستگاه مسئول کنار نگذاشته و هیچ برنامه‌ی اقدام و هیچ بند سیاستی مغفول نیست (این متدلوژی باعث می‌شود حتی اگر فرد مسئول نظر موافق نداشته باشد پیکره‌ی کلی برنامه از نظرات شخصی مغفول بماند) و نیز شاخص‌های کلیدی عملکرد نیز می‌گوید چقدر پیشرفت و یا سکون و

یا پسرفت در برنامه‌های اقدام بوده که متناسباً پیگیری شود.